

284. Ófehértó, Kis-Csere-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, N

2007. április 16-án végzett terepjárásunk során regisztráltuk a MOL 26. jelű lelőhelyet. Egy mély, vizes, mocsaras rész Ny-ipartján alacsony É-D-i szürkés homokos dombhát nyúlik el. Innentől kezdve gyakorlatilag a dűlő nyugati széléig lehetett leleteket gyűjteni. A lelőhely kiterjedését 465×240 m-re becsültük, amelyből a vezeték az előzetes felmérés alapján kb. 245 m-t érint. A cserepek alapján őskori és 8–9. századi településeket rejt a lelőhely.

A lelőhelyet a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2008. április 15-én adta át. A felügyelet mellett végzett humuszolás során április 23–24-én mintegy 20–25 objektumfolt jelentkezett.

Munkatársak: Bacskai István, Bakos János.

ISTVÁNOVITS ESZTER

285. Óföldaák, Ürmös I.

(Csongrád megye) B, LT, Sza

A tervezett M43 autópálya 9. sz. lelőhelyének régészeti feltárását 2008. szeptember 1-jén kezdtük el. A teljesen lehumuszolt terület nagysága 16 103 m². A megnyitott felületen összesen 478 stratigráfiai egységet határoztunk meg. Ezek jelentős része egy késő szarmata településrészlet objektumai. Több épületet, kemencét, tárolóvermet és nagyméretű, közel téglalap alakú, mélyen a földbe mélyedő jelenséget tártunk fel. A településen a mindennapi életben használt kerámiák, orsógombok, őrlőkövek, egyéb eszközök mellett több objektum betöltésében találtunk fémmegmunkáláshoz használt berendezések töredékes maradványát és nagy mennyiségű fémsalakot. Három településobjektumban teljes emberi vázat is kibontottunk. Mind a három az oldalára volt fektetve, kettő ezek közül zsugorított, egy pedig nyújtott testhelyzetben.

A nyomvonal Ny-i részén egy hatszoros tagolású széles, a szelvényen keresztülfutó árokrendszer nyomait találtuk meg. A külső oldalán túl már csak néhány településnyom került elő, így nagy valószínűséggel ez lehetett a települést körülvevő kerítőárok.

A szarmata település mellett egy késő szarmata temetőrészlet több sírcsoportjának közel 60 sírja is a feltárandó nyomvonalba esett. A nyomvonal K-i és középső szakaszán előkerült a temetőt határoló árok. Ezeknek aljában egy zsugorított és egy nyújtott vázas női temetkezést bontottunk ki. A temetőrészletből több, kiscsaládi sírcsoport nyomait figyelhettük meg a nyomvonalban. Mindegyik a késő szarmata korra, a településrészlet felhagyása utáni időszakra keltezhető, melyre a sírok betöltéséből előkerülő kerámia- és állatcsonttöredékek is utaltak. A temetkezések egy része rablott volt. A szarmata temetkezéseknél általánosak a fibulák, gyöngyök, karperecek, vaskések és edények. Ezek mellett, kettő tükör, kilenc cyprea csiga, üvegedények töredékei kerültek elő. A lelőhelyen és a korszakban eddig unikális eredményként két arany fedőlapos, ékkö-

betétes, granulált díszítésű arany dobozfibulát, hordó és madár alakú edényt is találtunk egy-egy temetkezésben.

A szarmata temetőrészletek mellett, a nyomvonal D-i végében három, egymás mellett fekvő, padmalyos temetkezést is feltártunk. Mind a három É-D-i tájolású volt. Mellékletként valamennyi mellett találtunk orsógombot. Kettő temetkezésben az elhunyt mellé csontfésűt is helyeztek. Az egyik elhunytnek torzított koponyája volt.

A késő szarmata temető és település mellett bronzkori és kelta település objektumait is feltártuk. Ezek a szelvény egész hosszában elszórtan, egymástól távol helyezkedtek el.

A lelőhelyen végzett fémdetektoros vizsgálat szintén értékes eredményeket hozott. A 11 fibula, 5 csüngő és számos, nehezen meghatározható fémtöredék mellett több mint ötven római érem is előkerült (a lelőhelyen a felszínen, településobjektumban és temetkezésekben összesen 75 érem került elő).

SÓSKUTI KORNÉL

286. Óföldaák, Ürmös II.

(Csongrád megye) Sza

Az M43 autópálya nyomvonalán megismert 10. sz. lelőhelyet 2008. október 9. és november 7. között tártuk fel. A gyenge kiemelkedésekkel tagolt lelőhelyet kettészeli egy K-Ny-i irányú földút, illetve az azzal párhuzamosan futó két vízelvezető csatorna. A csatornától K-re és Ny-ra 58 objektum foltja rajzolódott ki a 30–45 cm vastag humuszréteg alatt jelentkező sárgásbarna agyagos altalajon.

A 73 stratigráfiai egység közül 55 szarmata, 1 újkori és 17 – leletanyag hiányában – ismeretlen korú volt. Jellegüket tekintve 24 gödör, 7 cölöp- és oszlophely, 13 árok, 23 sír, 3 körárok, 1 kút, 1 kürtő és 1 a felszínen jelentkező lókoponya.

A késő szarmata településhez tartozó keskeny vízelvezető- és kerítőárok, a kerek, méhkas- vagy ívelten szűkülő falú tároló-, majd hulladékgyödrök a feltárási terület középső részén, a csatorna két oldalán sűrűsödtek. A nagyméretű, 3–4 m átmérőjű bányagyödrök, és a kút a település Ny-i szélén, a Ny-K-i tengelyű füstölő mellett kerültek elő.

A késő szarmata falu Ny-i szélén, a nyomvonal É-i és D-i részén 23 sírből álló késő szarmata temetőrészlet jelentkezett. Az északi szelvény szél mellett 2, a feltárási terület D-i szélén 1 körárkot tártunk fel. A legnagyobb körárok Ny-i és K-i ívében 1-1 kisgyermek temetkezését dokumentáltuk. A sírok nagy része rablott volt, de ennek ellenére több esetben is meg tudtunk figyelni koporsóra utaló nyomokat. A viseleti tárgyak közül gyakoriak voltak a nyak- és karéket alkotó (üveg-, karneol-, borostyán- vagy korall-)gyöngyök, bronz fülbevalók, bronz- vagy vasfibulák, bronz nyitott végű huzal karperecek, vas vagy bronz övcsatok. Több sírban az alsó lábszárakon gyöngyös hímzés figyelhető meg. A használati tárgyak